

в) обязанности госслужащих владеть украинским и русским языками, г) украинского, русского и английского языков как обязательных школьных предметов.

Ключевые слова: Украина, языковая ситуация, украинский язык, русский язык, английский язык, родной язык, второй государственный язык, школьные языки.

Juliane Besters-Dilger, Dr. Hab., Professor
University of Freiburg, Germany

Ukrainian, Russian and English languages in the perception of Ukrainians on the basis of a Ukraine-wide survey in 2013

The contribution presents and analyzes the results of a Ukraine-wide survey carried out in March 2013 and encompassing answers of 6000 respondents. The questions concern a) the mother tongue, b) the acceptance of Russian as a second state language, c) the obligation of civil servants to master Ukrainian and Russian, and d) Ukrainian, Russian and English as compulsory school subjects.

Key words: Ukraine, language situation, mother tongue, language attitude, Ukrainian language, Russian language, English language, second state language, school language.

УДК 811.161.2 + 811.161.1]'27

Стефан Узунов, канд. філол. наук
Софійський університет Святого Климента Охридського, Болгарія

МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ: БІЛІНГВІЗМ ЧИ ДИГЛОСІЯ?

У статті розглянуто загальні соціолінгвістичні поняття білінгвізму та диглосії, схарактеризовано мовну ситуацію в Україні. Зроблено висновок, що в Україні в кінці ХХ – на початку ХХІ століття мовна ситуація має ознаки диглосії, а не білінгвізму, що негативно позначається на функціонуванні української мови в українському двомовному суспільстві.

Ключові слова: мовна ситуація, мовний і культурний контакти, суржик, білінгвізм, диглосія.

На межі ХХ–ХХІ ст. мовна ситуація в багатьох державах є доволі складною. Одномовних та мононаціональних країн немає, тому мовними та етнічними проблемами переймаються майже всі держави. Особливо актуально це для України, де протягом усіх періодів існування держави створювалися умови для мовної асиміляції українців.

Для всебічного опису мовної ситуації важливо визначити мови, якими спілкуються в країні, кількість носіїв цих мов, територіальне поширення, комунікативні можливості та сфери функціонування. Зрозуміло, що обсяг нашого дослідження не дозволяє розглянути мовну ситуацію в Україні докладно, тому зупинимося на осмисленні частини елементів, що формують її. А саме розглянемо взаємодію між мовами, що функціонують в Україні, передусім взаємодію між українською та російською мовами.

Мовна ситуація є об'єктом уваги мовознавців з огляду на мовну політику, яку провадить певна країна, а отже, є й однією з основних проблем сучасної соціолінгвістики. Серед важливих праць, у яких висвітлено загальне розуміння поняття мовної ситуації, виокремлюємо монографії та статті У. Вайнрайха [Вайнрайх], Дж. Фішмана [Fishman 1967; Fishman 1980], Ю. Шевельова [Sheveliov] та інших мовознавців.

Термін мовна ситуація в американській соціолінгвістиці означає сукупність даних про кількість мов, якими користуються в конкретній країні чи конкретному географічному ареалі, про стан і характер діалектів, про кількість носіїв кожної мовної формації та вартісне орієнтування носіїв щодо функціонування формацій у різних мовних суспільствах. Між мовними формаціями конкретного мовного суспільства завжди наростає напруження, зумовлене багатьма чинниками, в основі яких – передусім різний соціальний статус носіїв. Усе це й охоплюється поняттям мовна ситуація [Виденев 2000 : 195–196].

Із середини минулого століття робляться спроби зібрати й проаналізувати дані про мовні ситуації в слов'янських народів. Не можна знівелювати факт, що саме існування таких держав, як СРСР та ЧСР зі складними мовними взаємодіями, які виникали в них, визначає посилений інтерес з боку славістів до проблем мовної ситуації. Так, ще в 60-х роках ХХ ст. чеський дослідник А. Єдлічка (1912–2000) намагався якнайповніше проаналізувати мовну ситуацію в Чехії. Інші вчені, розглядаючи мовні ситуації різних країн, здійснили класифікації мовних ситуацій та виявили їхні складові.

На думку Л. Нікольського, мовна ситуація – це сукупність підсистем конкретної мови і/або систем двох або більше мов, які обслуговують суспільство в той чи інший період його розвитку і які пов'язані функціонально. Мовна ситуація в одномовному суспільстві – це сукупність підсистем його мови (територіальні діалекти, соціальні діалекти, літературна мова, стилі). У двомовному, у випадку України, чи багатомовному суспільстві мовна ситуація визначається сукупністю систем двох або більше мов, які використовують у державі і які при цьому можуть мати різні функціональні ранги. Учений пропонує загальну типологію мовних ситуацій, що базується на двох основних положеннях: 1) функціональна навантаженість; 2) соціальний статус комунікантів. Окрім того, мовні ситуації також можуть поділятися на: 1) екзогосні (сукупність формацій з більш ніж однією мовою), саме такою є ситуація в сучасній Україні; 2) ендогосні (сукупність формацій однієї мови) [див.: Виденов 2000 : 199–203]. А відомий болгарський соціолінгвіст академік М. Віденов наголошує, що мовна ситуація не є статичним явищем, і її динаміка, як і в самих мовних формаціях, так і між ними, зумовлюється відмінностями та їхньою боротьбою за позиції в суспільстві [Виденов 2000 : 2002–203].

Додатковим фактором у мовній ситуації в Україні є так званий суржик. Він не є достатньо дослідженим явищем ані сам по собі, ані в ширшому порівняльному соціолінгвістичному контексті. Ми не змогли знайти прямі аналоги йому в закордонній соціолінгвістичній літературі; хоча про саме ненормативне мовне явище – суржик – писали відомі українські мовознавці, з-поміж яких: Л. Масенко [Масенко], О. Сербенська [Сербенська], Л. Ставицька [Ставицька], Р. Мацюк [Мацюк], О. Руда [Руда 2000; Руда 2012], В. Радчук [Радчук], Г. Кознарський [Кознарський], Т. Кузнецова [Кузнецова], В. Труб [Труб] та інші.

Базуючись на теоретичних дослідженнях з соціолінгвістики, спробуємо розгорнути ідею суржику як наслідку диглосії, а не білінгвізму між російською та українською мовами і, крім того, спробуємо довести, що сучасна мовна ситуація в Україні засвідчує диглосію між суржиком та літературною унормованою

українською мовою. Питання складне, оскільки в соціолінгвістиці немає єдиної думки щодо обсягу обох понять (білінгвізму й диглосії). Тому розглянемо найпоширеніші тлумачення цих понять і спробуємо спроектувати їх на мовну ситуацію в Україні.

Білінгвізм і білінгви (люди, які володіють двома й більше мовами) є об'єктом зацікавлення декількох наукових дисциплін – психології, лінгвістики, соціолінгвістики. У ситуації білінгвізму дві мови існують у межах одного колективу, і їх рівноправно використовують у різних комунікативних сферах залежно від соціальних потреб та інших параметрів комунікативного акту. Однак один із наслідків колоніалізму – поширення двомовності, за якої одна з мов – це мова колонізатора, що є панівною (мова адміністрації, армії та ін.). Такими мовами найчастіше виступають англійська, іспанська, російська, португальська або французька. СРСР як політична формація протягом ХХ ст. створює найсприятливіші умови для потужного мовного контакту та впливу панівної російської мови на національні мови інших народів, що входять до складу політичного союзу.

О. Швейцер розмежовує поняття білінгвізму та диглосії, подаючи такі визначення: білінгвізм – дві мови, які співіснують паралельно, а диглосія – взаємодія двох різновидів однієї мови [Швейцер : 8–22].

Ю. Дешерієв визначає білінгвізм як вільне володіння двома мовами [Дешерієв : 21–28], В. Аврорін додає, що двомовність починається тоді, коли рівень володіння другою мовою наближається до рівня володіння першою [Аврорин: 72–89].

Найпопулярнішою працею з теми взаємодії та контактів між мовами й діалектами є праця У. Вайнрайха "Мовні контакти", де практику паралельного користування мовами науковець називає двомовністю, а осіб, які її здійснюють, двомовними [Вайнрайх]. Це визначення не уточнює рівня володіння мовами. Для чіткішого уявлення У. Вайнрайх і мовознавці, що підтримують ученого, наводять різні ознаки двомовності й відповідно подають різні класифікації білінгвізму.

Одна з ознак – послідовність засвоєння мов. Йдеться про індивідів, які вивчають дві або більше мов ще з дитинства в колі

сім'ї. Залежно від послідовності засвоєння мови класифікують на першу мову, другу, третю та ін.

Друга ознака – спосіб засвоєння мови. За цією ознакою білінгвізм може бути природним (результат перебування індивіда в іншомовному середовищі, коли нова мова засвоюється через наслідування) та штучний (коли іноземна мова вивчається за допомогою підручників та навчальних посібників). До цієї категорії зараховуємо всіх, хто вивчає іноземну мову в рідному мовному середовищі, наприклад школярів, які вивчають іноземні мови в школі та ін.

Третя ознака – важливість актуальної комунікації для індивіда. Ця класифікація, запропонована В. Уайтлі, визначає необхідність та престижність мов, якими володіє й користується в повсякденному житті індивід. Тут мови поділяють на основну, або первинну, і допоміжну, або вторинну.

Четверта ознака – рівень володіння відповідними мовами. Традиційна лінгвістика розрізняє повний і частковий білінгвізм, тобто володіння двома мовами як рідними (повний білінгвізм) чи лише однією як рідною, при цьому друга мова зазнає фонетичної, граматичної та лексичної інтерференції, що є наслідком слабшого володіння (частковий білінгвізм) [Виденов 2000 : 209–211].

Залежно від способу використання мов індивідом, Р. Белл класифікує білінгвізм на змішаний і координований. За умови координованого білінгвізму дві мови існують незалежно одна від одної. На практиці це означає, що індивід володіє відповідними мовними системами на такому рівні, що мислить тією, яка супроводжує мовний акт. За умови змішаного, або субординованого, білінгвізму індивід володіє однією мовою як першою, а іншою як другою (зазвичай на нижчому рівні). Саме цей вид білінгвізму є передумовою появи інтерференції [Виденов 2005 : 23–48].

Огляд наукових праць показує, що немає й чітко визначеної думки про термін диглосія. Уперше його використав В. Марсе в 1930 році, хоча спроби дефініції цього терміна починаються зі студій Ч. Фергюсона в 1959 році. Дефініція, викладена там, звучить так: "Диглосія – це відносно стабільна мовна ситуація, за якої на додаток до первинних діалектів однієї мови, що можуть

містити одну стандартну мову чи декілька регіональних стандартів, існує ще один, відмінний від зазначеного, високо кодифікований (часто граматично складніший), обов'язковий варіант мови, широко представлений у писемній мові літератури попереднього періоду чи взятий з іншого мовного суспільства, який використовується зазвичай в офіційній сфері, а не в суспільстві для повсякденного побуту" [див.: Виденов 2005 : 196].

В одній зі своїх праць 1967 року Дж. Фішман розвиває ідею розширеної диглосії. В основі цієї теорії закладена ідея, що форми двох генетично неспоріднених мов чи історично індивідуалізованих і віддалених мовних систем, використаних в одному суспільстві, також можна вважати феноменом диглосії, якщо між ними є різниця в аспекті престижу та влади. Учений уводять поняття висока мова й низька мова, пропонуючи чотирирангову підпорядкованість між ними: 1. Висока – це класична мова, а низька – простонародна. Дві мови генетично пов'язані. 2. Висока – це класична мова, а низька – простонародна. Дві мови генетично не пов'язані. 3. Висока мова – писемна або для офіційного стилю, а низька – простонародна. Дві мови пов'язані генетично. 4. Висока мова – писемна або для офіційного стилю, а низька – простонародна. Дві мови не пов'язані генетично [Fishman : 29–38]. Ідея диглосії у випадках використання генетично неспоріднених мов розширює поняття до такого рівня, що воно починає перетинатися з білінгвізмом. Згідно з Дж. Фішманом, основний компонент, який не допускає перетину цієї межі, – це протиставлення ознак висока – низька мова в диглосії, оскільки в білінгвізмі існує своєрідна симетрія: висока – висока або низька – низька.

Однак більшість соціолінгвістів дотримуються твердження, що ситуація стандарт – діалекти не може бути розглянута як диглосія. Вирішення цієї суперечки пропонує американський учений Х. Клосс, диференціюючи диглосію на внутрішню та зовнішню. Під терміном внутрішня диглосія вчений розуміє ситуацію, запропоновану Ч. Фергюсоном, а під терміном зовнішня – диглосію з неспорідненими мовами або з надто від-

даленими спорідненими мовами, наприклад з окремими слов'янськими мовами [Kloss : 135–145].

Щодо сутності диглосії найбільш переконливою можна вважати позицію В. Стюарта, який доводить, що вирішальне значення має опозиція офіційність – неофіційність. На його думку, існує особливий тип функціональної залежності, а саме зв'язок між двома мовними формами, які, хоч і можуть бути схожими за низкою своїх ознак у структурному аспекті, недостатньо відрізняються за іншими ознаками, щоб представляти різні системи в лінгвістичному аспекті. Одна з цих форм зазвичай є автономною, допоки інша є гетерогенною щодо першої, принаймні, на певному рівні, але дві використовуються як альтернатива одна одній, що схоже на альтернативність між офіційним і неофіційним стилем однієї мови чи діалекту [див.: Виденов 2005 : 207–217].

Двомовність як явище існує на території сучасної України. А опозиція офіційність – неофіційність відома здавна, хоча значною мірою була поширена в середньовіччі. Розширений огляд цього явища в художній літературі, публіцистиці й науці починається з XIX ст. [Радевич-Винницький : 32–36]. Це пов'язано зі створенням і утвердженням нової української літературної мови й самоусвідомленням українців як нації.

В Україні за часів існування СРСР вивчення національно-мовних взаємовідносин, і двомовності включно, відбувається в політичному контексті. Коли антиукраїнська мовна політика виявилася недостатньо ефективною та неприйнятною для українського суспільства, основним засобом вирішення мовних проблем стало використання можливостей уже поширеної в країні двомовності: з одного боку, використання етнічних мов історичного суспільства, а з другого – російської мови радянського народу.

Мовний контакт між російською та українською мовами в межах однієї країни існував уже понад три століття (1654–1990). Протягом цього часу все більше носіїв української мови переходили на російську. Особливо активним і політично цілеспрямованим цей процес стає за часів СРСР. Радянські мовознавці, ре-

алізуючи політичні замовлення та вказівки влади, розглядали взаємодію російської та національної мови (мови країни в складі СРСР) як білінгвізм, підкреслюючи рівність національних слов'янських мов з російською. Сучасні ж українські соціолінгвісти мовну ситуацію, яка склалася на той час, називають парадоксальною, оскільки за Конституцією України державною мовою повинна була бути одна – українська, проте на практиці в країні вільно функціонувало дві – російська й українська, а в деяких регіонах – лише російська [Руда 2012 : 5]. На жаль, ця ситуація залишається актуальною і в сучасній Україні.

Якщо повернемося до минулого століття, побачимо, що білінгвізм, представлений національними мовами держав, що входять до складу СРСР, і російською мовою, є неоднорідним у віковому, територіальному й соціальному аспектах. Показовим є факт серйозного розходження результатів, яких досягає однакова мовна політика в Східній і Західній Україні. Тому проблема білінгвізму в Україні була й залишається багатоаспектною. Від рівнозначного володіння українською мовою та російською (з відповідним твердження про престиж останньої в міжнародному спілкуванні) до слабшого володіння російською мовою чи дуже слабкого володіння рідною мовою за часів УРСР. Сучасні українці також мають різний рівень володіння українською й російською мовами. Критичний стан для цього білінгвізму настає тоді, коли носії мови переходять з рідної мови (національна мова відповідного етносу) на цільову мову (в аналізованому випадку російську).

Національно-російський білінгвізм є характерною особливістю для комунікації й мовної поведінки громадян Царської Росії, а найбільше громадян СРСР. У цьому соціальному середовищі білінгвізм сприймається як перевага, а володіння двома мовами підвищує статус особистості, оскільки індивід зі знанням російської знаходить шлях і до сфер професійної діяльності, які недоступні для людей, що не володіють цією панівною мовою. Безперечним є факт, що в Царській Росії, як і в СРСР, російська мова увійшла в контакт з іншими національними мовами, які об'єднані за схемою високий – низький. Хоча такий стан фу-

нкціонування мов у державі, згідно з розглянутими соціолінгвістичними дослідженнями, визначений як білінгвізм, схиляємося до думки Г. Різова й вважаємо його швидше диглосією, а не білінгвізмом [Різов]. У Білорусії описаний контакт мов породжує так звану трасянку, а в Україні – суржик, який поступово виходить з однієї мови, переходить в іншу й починає функціонувати самостійно як один вид – квазімова.

Володіння літературними нормами російської та української мов – це безперечно білінгвізм, але українська й російська не були рівними на території Української РСР, так само, як не були рівними російська та білоруська мови в Білоруській РСР. Російська була мовою державної влади, армії, культурних закладів, художньої та наукової літератури і всього, що стосувалося "еліти" та високого стилю життя. Витіснення української та інших слов'янських мов з цих сфер обмежило їхні можливості й уповільнило їхній розвиток в історичному аспекті.

Отже, володіння літературними нормами російської та української мов – це білінгвізм, але суржик як явище – плід нерівності мов під час мовного контакту.

У працях відомих соціолінгвістів описано різні типи мовних взаємодій та результати таких взаємодій. Одні вчені досліджують контакти, які створюють креольські мови. Такі явища настільки поширені, що в лінгвістиці навіть виник термін креолізація. Інші вчені досліджують піджини. Що ж до української мовної ситуації, то вона надто відрізняється від широко досліджених мовних явищ і має свою специфіку.

Якщо спробуємо порівняти мовну ситуацію ХХ ст. в Україні з мовною ситуацією цього періоду в Болгарії, знайдемо низку істотних відмінностей щодо статусу мов, поширених в обох країнах. Якщо в Болгарії болгарська мова сприймається як нормальний код, яким можна спілкуватися в науковій, політичній, державній, правовій, релігійній, навчальній сферах і не провокувати реакції суспільства, то в Україні в цих високих сферах упродовж майже всього ХХ ст. українська мова була периферійною. Вона розглядалася як така, що неспроможна задовольнити потреби високої культури, щоб виконувати роль мови для створення на-

укових праць, університетських лекцій тощо. У цій функції використовувалась російська мова як основний засіб вираження наукової думки, особливо у сфері природничих, математичних та інженерних наук. Лише після 1991 р. в Україні українська мова посіла місце єдиної офіційної державної мови й почала функціонувати більш широко, однак не в усіх регіонах України і не в усіх сферах. Саме тому на сьогодні російськомовність ще не подолана.

З огляду на історичну й культурну ситуації, у якій розвивалася й подекуди розвивається й зараз українська мова, стає зрозуміло, що її стан супроти російської мови був нерівний з перших десятиліть співіснування двох мов в одній державі. Переслідування, заборони, обмеження, під які підпадала українська мова в книговидавничій справі і в XIX ст., і в XX ст., надто звужували можливості її функціональної й стилістичної диференціації та збагачення. А для українців, які тоді жили в інших країнах, українська мова не була державною мовою, вона не вживалася у сферах державного діловодства, військах та релігійній сфері. Це звичайно призводило до запізнілої кодифікації й відставання в розвитку української мови порівняно з російською. До того ж систематичне послаблення авторитету української мови офіційною владою в незалежній Україні призводить до відчуження від української мови та культури значної частини населення в державі, до небажання розмовляти українською, розвивати українську та україномовну культуру.

У радянський час офіційна державна політика та ідеологія лише на словах створювала рівність мов у СРСР, а насправді російська мова домінувала в усіх сферах державного та суспільного життя. Щодо української велася цілеспрямована політика знищення й втручання в кодифікацію мови з метою максимально наблизити до російської та знищити її самобутність. У поєднанні з масовим терором та репресіями проти української інтелігенції – носія та представника української національної самосвідомості, а також проти українського села – основної україномовної спільноти, вороже й неоднозначне ставлення радянської влади до української мови відкидало більшість українців від рідної мови, насаджувало жах через її вживання й бажан-

ня мімікрізуватися, уживаючи російську мову. Більшість документів і фактів, пов'язаних з офіційною політикою СРСР супроти української мови, стають загальним надбанням аж наприкінці ХХ ст. та на початку ХХІ ст. й дають підстави українським ученим називати ці дії лінгвоцидом [Лизанчук : 3–12].

Такими є основні причини та чинники, що зумовлюють українсько-російську диглосію, наслідки якої спостерігаємо в сучасній Україні. Диглосне співвідношення двох мов є не лише в сенсі висока – низька, а, як бачимо, в ідеологічному контексті соціалістичного суспільства в сенсі престижна – непрестижна, прогресивна – застаріла, своя – чужа, ідеологічно правильна – ворожа, благонадійна – підозріла, інтернаціональна – національна, а в кінцевому результаті, як виявилось для більшості українців, безпечна – небезпечна для життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврорин В. А. Двухязычие и школа / В. А. Аврорин // Проблемы двухязычия и многоязычия. – М., 1972. – С. 49–62.
2. Вайнрайх У. Языковые контакты / У. Вайнрайх. – К.: Вища школа, 1979. – 264 с.
3. Виденов М. Диглосията (с оглед на българската езикова ситуация) / М. Виденов. – София: Акад. изд. "Проф. Марин Дринов", 2005. – 249 с.
4. Виденов М. Увод в социолінгвистиката / М. Виденов. – София: Делфи, 2000. – 318 с.
5. Радевич-Винницький Я. Двомовність в Україні: теорія, історія, мововживання: Монографія / Я. Радевич-Винницький. – Київ–Дрогобич: Посвіт, 2011. – 592 с.
6. Дешериев Ю. Д. Проблема создания системы билингвистических понятий и вопросы методики ее применения в исследовании / Ю. Д. Дешериев // Методы билингвистических исследований. – Москва, 1976. – С. 20–33.
7. Кознарський Г. Нотатки на берегах макабресок // Критика. – 1998. – Ч. 5 (7). – С. 24–29.
8. Кузнецова Т. Суржик і мовлення // Урок української. – 2001. – № 6 (28). – С. 22–25.
9. Лизанчук В. Геноцид. Етноцид. Лінгвоцид української нації / В. Лизанчук. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 256 с.
10. Масенко Л. Суржик як соціолінгвістичний феномен // Дивослово. – 2002. – № 3. – С. 11–13.

11. *Мацюк Р.* Суржик для інтелігенції: довідник з історії найновішого посту-пу 1998–2004 / Р. Мацюк. – Львів: Сполом, 2004. – 290 с.
12. *Радчук В.* Суржик як недопереклад // Українська мова і література. – 2000. – № 11 (171). – С. 11–12.
13. *Ризов Г.* Проблеми на макросоціолінгвистиката / Г. Ризов. – София: Вид. Георги Победоносец, 1992. – 135 с.
14. *Руда О.* Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі / О. Руда. – Київ: Інститут української мови НАН України, 2012. – 231 с.
15. *Руда О. Г.* Суржик, або напівмовність // Українська мова та література. – 2000. – № 41(201). – С. 8–10.
16. *Сербенська О.* Антисуржик / О. Сербенська. – Львів: Світ, 1994. – 152 с.
17. *Ставицька Л.* Кровозмісне дитя двомовності // Критика. – 2001. – № 10. – С. 20–24.
18. *Труб В. М.* Явище суржику як форма просторіччя в ситуації двомовності // Мовознавство. – 2000. – № 1. – С. 46–58.
19. *Швейцер А. Д.* Соціолінгвистика / А. Д. Швейцер // Лингвистический энциклопедический словарь / ред. В. Н. Ярцева. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – С. 481–482.
20. *Fishman J. A.* Bilingualism with and without diglossia; diglossia with and without bilingualism // Journal of Social Issues. – 1967. – Issue 2. – P. 29–38.
21. *Fishman J. A.* Prefatory notes / J. A. Fishman // Nlde H. Languages in Contact and in Conflict. – Wiesbaden. Steiner, 1980. – P. 364–390.
22. *Kloss H.* Types of Multilingual Communities: A Discussion of Ten Variables / H. Kloss // Sociological Inquiry 36 (2). – 1966. – P. 135–145.
23. *Sheveliov G. Y.* Zum Problem des ukrainischen Anteils an der Bildung der russischen Schriftsprache Ende des 18 Jauhrhunderts // Wiener slavistisches Jahrbuch 16. – 1970. – P. 5–34.

Стаття надійшла до редакції 6.03.13

Стефан Узунов, канд. філол. наук
Софійський університет Святого Климента Охридського, Болгарія

Языковая ситуация в Украине: билингвизм или диглоссия?

В статье рассмотрены общие социолингвистические понятия билингвизма и диглосии, охарактеризована языковая ситуация в Украине. Сделан вывод, что в Украине в конце XX – в начале XXI века языковая ситуация имеет признаки диглосии, а не билингвизма, что негативно сказывается на функционировании украинского языка в украинской двуязычном обществе.

Ключевые слова: *языковая ситуация, языковой и культурный контакты, суржик, билингвизм, диглоссия.*

Stefan Uzunov, Ph D
Sofia University "St. Kliment Ohridski"

Language Situation in Ukraine: Bilingualism or Diglossia?

The article deals with the general notion of sociolinguistic bilingualism and diglossia. The language situation in Ukraine has been characterized. It is concluded that by the close of the XX century and in the early XXI century the language situation in Ukraine has assumed the characteristic features of diglossia, but not bilingualism. This fact adversely affects the functioning of the Ukrainian language in bilingual Ukrainian society.

Key words: *language situation, interlingual and cross-cultural communication, Surzhik, bilingualism, diglossia.*